

Mirjana Drndarski svojom knjigom pomaže spoznati veliku ljubav poznatoga Šibenčanina prema našoj narodnoj poeziji, kako onoj koja je tiskana (najviše: Vukove pjesme) tako i u živoj komunikaciji širom Dalmacije. Autorica je uspjela odgonetnuti tajnu Tommaseova zanosa nad fenomenom narodnoga stvaralaštva - kao ekspresije prirodnoga duha. Pokazala je također da je znatno uvjerljivija u analitičkim postupcima nego u sintetičkim zahvatima. Tako je Tommaseovo djelo ovom knjigom znatno jasnije i bliže, ovo zasigurno nije konačna i neprijeporna riječ o tome.

Stipe BOTICA

Kosovski ep, priredio Vukašin Stanisavljević, Dečje novine, Gornji Milanovac 1989, 310 str.

Knjiga je izašla u povodu proslave šest vjekova od Kosovske bitke, u tri hiljade primjeraka što pokazuje da je namijenjena široj čitalačkoj publici kojoj je bliska deseterački ispričana povijest, osobito

popularna od pojave Kačićeva *Razgovora ugodnog* 1756.

Vukašin Stanisavljević napisao je opširan pogovor *Boj na Kosovu u istoriji i tradiciji* (str. 235-289) za one čitaoce "koji se profesionalno ne bave teorijom književnosti, pa ni teorijom narodnog epa".

Premda ne razlikuje dva književna fenomena, tradicijske usmene pjesme o kosovskom boju od pučkih stihovanih pjesama u pučkom rimovanom desetercu koje su se širile u rukopisu, štampane i prepisivane od 17. stoljeća do danas, autor je u namjeri da pruži pregled "epova" o kosovskom boju donio ustvari pregled zanimljivih pučkih izdanja i rukopisa u kojima se opijeva kosovska bitka. Na kraju pogovora može se saznati da je V. Stanisavljević u ovoj knjizi priredio i preradio popularno pučko izdanje *Lazarice ili Boja na Kosovu* iz 1903. godine, autora Srete J. Stojkovića, od 9.300 stihova u pučkom desetercu. Stojkovićevo književna tvorevina doživjela je u toku tri decenija oko desetak novih izdanja što je neosporni dokaz popularnosti pučkog spjeva. Kao što se Stojković koristio tradicijskim usmenim pjesmama o kosovskom boju i unosio ih djelomice ili u cijelosti u svoju *Lazaricu*, tako je isto postupao i V. Stanisavljević stvarajući svoju varijantu pučkog epa na temelju Stojkovićevo teksta skraćujući ga i proširujući prema svojim pučkim književnim namjerama. Glavni mu je cilj bio i glavna književna opsesija da realizira "cjeloviti" kosovski ep.

U tu je svrhu Vukašin Stanisavljević učinio i mali naklon i ispriku sjeni Vuka Stefanovića Karadžića i na kraju pogovora napisao: "Priređivač razume i veoma ceni napore Vuka Karadžića da zaštiti pravu narodnu epsku pesmu od priučenih i učenih imitatora i podražavalaca. Ali pri takvom besprizivnom čistunstvu ne bismo nikad dobili Kosovski ep." (str. 289). Pogovor je zaključio samouvjereno da upravo knjiga koju nudi "... u našoj aktivnoj lektiri može da znači više od nekoliko antologijskih pesama".

Pod "aktivnom lektirou" vjerojatno se podrazumijeva knjiga koja je u češćoj upotrebi, što znači da joj se može i treba češće navraćati i iščitavati najuzbudljivije dijelove. Priređivač je "... pram vlastitom viđenju značenja junaka kosovske epopeje, pokušao da na najviši pijedestal stavi srpskog Miloša Obilića. Zato je izostavio dobar broj stihova iz Stojkovićeve *Lazarice* koji govore o knezu Lazaru..." (str. 289). To je karakterističan postupak i primjer pučke književne prerade popularne deseteračke pučke književne tvorevine Srete J. Stojkovića.

Zanimljiv je podatak iz pogovora, da se početkom 19. stoljeća pojavila popularna pučka pjesma *Straženije strašno i grozno između Srbima i Turcima* (1805. godine); pjesmu je objavio pančevački štampar Gavriilo Kovačević. Već naslov ukazuje na karakter pjesme što najavljuvanjem strašnog i groznog događaja, poput Bänkellieda, privlači najširu publiku. Pjesma je bila osobito popularna u Srijemu i doživjela nekoliko izdanja.

U pregledu nekih izdanja kosovskog epa spominje se i srpski, zanimljiv pučki pisac Jaksim Nović-Otočanin (1807-1868) o čijem pučkom spjevu piše u svojoj *Istoriji nove srpske književnosti* Jovan Skerlić da je Novićevo glavno djelo *Lazarica ili Boj na Kosovu između Srba i Turaka na Vidovdan 1389* (Novi Sad 1847, 1860. i 1882) bilo toliko popularno da je imalo više uspjeha od *Gorskog vijenca* koji je izašao iste godine (1847). Umjesto neadekvatnog "epa", Skerlić upotrebljava izraz "spev"; tako je Nović napisao još

spjevova: *Hajduk Veljko*, *Vasa Čarapić*, *Janko Katić* i *Stanoje Glavaš*, *Birčanin Ilija ispod Međednika*, *Dušanija*, *Karadorđe izbavitelj Srbije* i spjev *Moskovija* u kojem je opjevao krimski rat.

Skerlić je uočio svojstva pučkog književnog fenomena i jasno zaključio o pučkom piscu Joskimu Noviću Otočaninu: "Njegova poezija čini prelaz između narodne i umetničke poezije, ali nije dovoljno spontana da bi bila narodna, ni dovoljno lična i književna da bi bila umetnička." (J. Skerlić, *Istorija*, str. 280).

Naknadna istraživanja trebala bi pokazati na kakav je odjek naišla pučka književna prerada Vukašina Stanisavljevića i da li je tiraž od tri hiljade primjeraka rasprodan uoči velike proslave na Gazi Mestanu 1989.

Kao svako uzbudljivo pučko štivo i ovaj je *Kosovski ep* Vukašina Stanisavljevića pun spletki, ljubavi, junaštva i pogibija. U pučkom književnom kontekstu ovog spjeva, treba promatrati, dakako, i pjesmu *Smrt majke Jugovića* (str. 210-212), poznatu tradicijsku usmenu pjesmu koja u ovom slučaju poprima pučka književna svojstva u skladu sa cjelinom pučke književne tvorevine.

Od Skerlića saznajemo da je prvi A. Mickjejevič savjetovao "da se iz narodnih kosovskih pesama stvori potpun ep" (str. 279). Sva takva nastojanja urodila su pučkim književnim tvorevinama.

Divna ZEČEVIĆ

Kao i raniji godišnjaci njemačkog Volksliedarchiva iz Freiburga i ovi se odlikuju izuzetno uređenim tekstovima.

Uvodna studija trideset prvog godišta govori o transformaciji usmenog pričanja u umjetničku cjelinu u Lönnrotovoj Kalevali. Autor je John B. Alphonso Karakala. On objašnjava Lönnrotov transformativni postupak u kontekstu nastajanja drugih svjetskih epova kao što su Mahabharata ili Kronika Britanije (u Shakespeareovoj interpretaciji).

Veća grupa priloga vezana je uz različita otkrića u njemačkom folkloru. Uglavnom su to etnomuzikološke rasprave.

Tako Jörg Fischer piše o aktuelnosti djela Carla Dalhousa "Glazba 19. stoljeća", o odnosu "visoke" i "niske" kulture, objašnjava poimanje trivijalne glazbe.

Manfred Blechschmidt govori o pjesmama određenog sloja radnica: prelja iz Pomeranije. Analizira zbirku usmenih pjesama (bez nota) koja se u arhivu DVA (Deutsches Volksliedarchiv) našla 1927. g.

Petr Novak izvještava o dokumentaciji promjena nastalih u repertoaru pučkih plesova. Rad počiva na istraživanju provedenom 1960. u ČSSR.

Wolfgang Suppan bavi se u studiji "Zoltan Kodály i razvoj evropskog istraživanja tipologije melodija" sistemom istraživanja mađarskih pjesama ovog svestranog autora koji je u Evropi ipak manje zapažen od Bartoka.

Još se jedan prilog, onaj Güntera Nolla, bavi sadržajima i metodama suvremene dokumentacije u istraživanju tzv. "narodne" glazbe ("Volksmusik"). Otto Holzapfel, jedan od urednika zbornika, javlja se s dva priloga.

U prvom prilogu govori o nalazima starih pjesama, dviju iz 19. st., međutim pjesma o opsadi Erfurta ("Das Lied von Erfurt") napisana je 1541. Autor procjenjuje povijesni put ove pjesme, objašnjava njen notni zapis te lokalizira toponime koji se pojavljuju u pjesmi.

Dva su priloga posvećena usmenoj tradiciji Nijemca izvan matične zemlje. Paul Schwalm nije znanstvenik već strastveni sakupljač usmenih pjesama Nijemaca u Mađarskoj. DV - arhivu poklonio je impresivnih 900 transkribiranih pjesama pa urednici zbornika objavljuju izvadak iz njegova terenskog dnevnika. Dnevničke su stranice vrlo iskrene: opisuje obilazak adresa, ona brojna uzaludna kucanja na vrata, da bi na kraju ustanovio da njegovi istraživački pothvati bivaju sve skuplji jer penzije ne rastu.

Jahrbuch für Volksliedforschung, Herausgegeben von Otto Holzapfel und Jürgen Dittmar, Berlin, 31 Jg. 1986, 224 str; 32 Jg. 1987, 232 str.